

Soovitused sotsiaalse kaasava ettevõtluse ökosüsteemi jaoks

SEMPRE Accelerators projekti kogemus

GRAAFILINE DISAIN

Lynn Grevenitz, kulturkonsulat.com

Icons: © fontawesome.com & © freepik.com

Coverpictures by

© Proxyclick Visitor Management System @proxyclick on unsplash.com

© Toa Heftiba @heftiba on unsplash.com

© Priscilla Du Preez @priscilladupreez on unsplash.com

© Dylan Gillis @dylandgillis on unsplash.com

SEMPRE Accelerators projekti kogemus

Anna Broka, Vidzeme Rakenduskõrgkool

Soovitused on *SEMPRE Accelerators* programmi osa kaasava sotsiaalse ettevõtluse ökosüsteemide edendamiseks Euroopa Liidus.

Käesolev dokument põhineb sotsiaalsete idufirmade asutamise praktilisel kogemusel Läänemere piirkonnas. Pakume *SEMPRE Accelerators* projekti kogemuste põhjal poliitika- kujundajatele ja otsustajatele soovitusi sellise poliitika kujundamiseks, mis tugedaks ettevõtluse ökosüsteemide sotsiaalset mõõdet. Käesolevas aruandes esitatud ettepanekud põhinevad *SEMPRE Accelerators* projektis osalenud kaheksa sotsiaalse idufirma dokumenteeritud kogemustel, mis põhinevad nende suhtlusel poliitika-kujundajate ja teiste sidusrühmadega.

Millega on kaasava sotsiaalse ettevõtluse ökosüsteemi puhul tegemist?

„Sotsiaalne ettevõtlus on ettevõtluse vorm, mis soodustab sotsiaalset kaasatust, et tagada kõikide inimeste jaoks võrdsed võimalused ettevõtete asutamiseks ja juhtimiseks. Sihtrühmadeks on need inimesed, kes on ettevõtluse alal ebasoodsas olukorras ja alaesindatud, näiteks füüsilisest isikust ettevõtjad, samuti noored inimesed, naised, vanemad inimesed, etnilised vähemused ja immigrandid, puuetega inimesed ja paljud teised.“ (OECD/ EÜ, 2019).

Kaasav ettevõtlus on võimalus kohaliku majanduse ja tööhõive edendamiseks, samuti sotsiaalse kaasatuse ja ühtekuuluvustunde soodustamiseks. Kaasava ettevõtluse eesmärgiks on pakkuda täiendavat võimalust ohustatud rühmadele sissetuleku teenimiseks ja ühiskonda panustamiseks. Tegemist on püüdlusega tagada inimestele võrdsed võimalusi ettevõtluse jätkusuutlikuks arenguks, hoolimata inimeste taustast, vanusest või soost. Kaasavat sotsiaalselt ettevõtlust toetavad kohalikud ettevõtluse ökosüsteemid, mis koosnevad mitmesugustest avaliku ja erasektori, äriinkubaatorite ja ettevõtluse kiirendite teguritest, mis teevad tihedat koostööd mittetulundusühingute, kohalike juhtide ja üksikisikutega. Sekkumised, mis aitavad kõnealuste algatuste käivitamise ja käigus hoidmisega seonduvaid takistusi ületada, hõlmavad paindlikke ja integreeritud rahastamisprogramme, kohandatud teenuseid, kombineeritud õpet ja muid individuaalseid koolitusi või mitterahalist toetust. Individuaalselt kohandatud koolitus- ja võrguplatvormid hõlbustavad sotsiaalsete idufirmade arengut ning need on olulised tulevikus loodavate sotsiaalsete ettevõtete kompetentside kasvatamiseks (OECD, OECD/ EÜ, 2019).

SEMPRE Accelerators programm sotsiaalseenuste koosloomiseks maapiirkondades

SEMPRE Accelerators (2019–2021) on projekt, mis toetab **kaasavat sotsiaalselt ettevõtlust** Läänemere piirkonnas. Programmi eesmärgiks on kiirendada kaheksa kohaliku koosloome algatuse ehk „mikroprojekti“ kasvu ja arengut ning muuta kõnealused projektid edukateks isemajandavateks **sotsiaalseteks idufirmadeks**, et pakkuda kohalikul ja piirkondlikel turgudel järjepidevalt teenuseid ja/või tooteid.

Mikroprojektid on välja arendatud varasemate projektide käigus, mis kannavad nime „SEMPRE – Sotsiaalse võimekuse suurendamine maapiirkondades (2016–2019)“ (SEMPRE – Social Empowerment in Rural Areas (2016–2019)). SEMPRE partnerid koostasid ja katsetasid võimestamisvahendeid, mida sotsiaalseenuste pakkujad saaksid kasutada ebasoodsas olukorras olevate rühmade jaoks vajalike teenuste väljakujundamiseks ning kõnealuste rühmade liikmete kaasamiseks ühisloome protsessidesse, mille tulemuseks on uute sotsiaalseenuste väljaarendamine.

Kui SEMPRE on keskendunud äriideede arendamisele selliste vahendite abil nagu sotsiaalse ärimudeli lõuendi või muutuste teooria, siis *SEMPRE Accelerators* projekt läheb veelgi kaugemale. Projekti partnerid on moodustanud „kiirendajate meeskonnad“ – iga meeskond koosneb ebasoodsas olukorras olevate rühmade esindajatest ja kindlaks määratud sotsiaalteenuste pakujatest. Meeskonnad koondavad kokku teenuse kasutajate ideed ja kogemused ning sotsiaaltöötajate ametialase oskusteabe, et tulla toime selliste väljakutsetega nagu stabiilse ja võimeka juhtkonna ning juhtimisstruktuuri rajamine, teenuste kvaliteedi täiustamine, rahaliste vahendite omandamine ja teenuse kasutajate suurema hulga kaasamine idufirmas.

Seetõttu on SEMPRE Accelerators programm loonud kaheksa hea tava näidet **dünaamiliste ja edukate sotsiaalsete idufirmade kohta, mis rikastavad sotsiaalteenuste maastikku** ja leevendavad kindlaks määratud teenuse osutajatel ja ametivõimudel lasuvat survet, kes peavad hakkama saama üha keerulistemate raamistiku tingimustega maapiirkonnas teenuste osutamiseks.

Näited idufirmade kohta.

- „Peatuskoht Liepas“: kohvipood Vidzeme piirkonnas Lätis, mis on mõeldud lastevanemate ja noorte töötute inimeste koosolekuruumiks ja töötamiskohaks.
- SIVANs: koerte päevakeskus Luleå linnas Rootsis, mida juhivad inimesed, kellel on raskusi tööturule sisenemisega.
- Newspaper & Web: migrantide rühm Põhja-Friisimaal, kes kirjutab ja avaldab piirkondlikus veebiajakirjas integratsiooniprobleemide alaseid artikleid.

Ettevõtluse olemasolevad tugistruktuurid

Kohaliku ettevõtluse ökosüsteemid koosnevad äriinkubaatoritest, ettevõtluse kiirendajatest ja muudest ettevõtluse tugisüsteemidest. Traditsioonilisest on need suunatud võimekatele eelistatud olukorras rühmadele ja üksikisikutele. Saadaval on ressursid teenuste portfelli arendamiseks, idufirmade algatuste ja ettevõtlusalaste juhtimisoskuste toetamiseks. Kõnealused pakkumised on integreeritud kohalikesse arengustrateegiatesse ja äristrateegiatesse (ettevõtlus). Kohaliku ettevõtluse toetuseks mõeldud algatused on osa olemasolevast majandusarengu raamistikust ning need võivad tagada juurdepääsu rahastusele, näiteks toetustele, ühisrahastusele, stardikapitalile või laenudele. Praegused toetusmeetmed aitavad toime tulla standardsete toetusvormidega, näiteks nõuetega (äriplaanid), mis hõlmavad finantsväljundite üksikasjalikke kirjeldusi (nt LEADER programm, riiklik/piirkondlik rahastus, heategevuskojandused jne). *SEMPRE Accelerators* projekti kogemus kinnitas, et kohaliku ettevõtluse ökosüsteemid on eelkõige mõeldud üksikisikute jaoks, kel on juba olemas teatavad oskused ettevõtluse või haldussuutlikkuse valdkonnas. Mõned koolituse ja oskuste täiendamise algatused on selgesõnaliselt mõeldud noortele inimestele (eelinkubeerimine ja idufirmade algatused) või suunatud muudele konkreetsetele rühmadele. Selle tulemusena edendavad kõnealused tugistruktuurid traditsioonilist, üksikisikule orienteeritud ja konkurentsil põhinevat ettevõtluse arengut – sellest saavad kasu inimesed, kes on kõrge kvalifikatsiooniga, kel on head tööhõive väljavaated ning ressursid ja praktilised kogemused.

Euroopa Liit ja kaasava sotsiaalse ettevõtluse ökosüsteemid

Suurema tähelepanu pööramine Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika meetmele oli vastus Lissaboni strateegia ebaõnnestumisele. Strateegia „Euroopa 2020“ ärgitas inimeste ja organisatsioonide loovust suuremas ulatuses kasutusele võtma ning tõsistele väljakutsetele tõhusaid lahendusi looma. Seetõttu toetas Euroopa Liit teadmispõhise majanduse osana ühtset sotsiaalpoliitika raamistikku sotsiaalse innovatsiooni, sotsiaalsete suhete ja ettevõtluse jaoks. Täna toetab Euroopa Komisjon sotsiaalse innovatsiooniga seonduvaid võrgustiku loomise tegevusi ja uusi lahendusi inkubatsiooni ning rahastamise kaudu ning soovib tagada sotsiaalsetele ettevõtetele paremaid tingimusi. (Euroopa Komisjon). Pärast ELi ja OECD suuniste ja rahastamisvõimaluste tagamist alustasid ELi liikmesriigid ettevõtluse ökosüsteemide väljaarendamist, mis koosnesid mitmesugustest äriinkubatsiooni ja sotsiaalse innovatsiooni mudelitest.

Soovitused kaasava ettevõtluse ökosüsteemi jaoks

SEMPRE Accelerators programmi praktilise kogemuse tulemusena ja otsustajatega korraldatud õpikodade ja intervjuude põhjal partnerpiirkondades koostasime kaheksa kõige olulisemat soovitusi. Need kõnetavad poliitika-kujundajaid ja otsustajaid kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja osaliselt ka Euroopa tasemel. Tänu kõnealustele soovitustele soovime näidata, kuidas raamistiku paremad tingimused annavad ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele rohkem võimu oma sotsiaalseid idufirmasid arendada.

Mitteametlik tugi

- **Tulge kohale, toetage oma piirkonna sotsiaalseid idufirmasid ja hakake liitlaseks!**

Kui teie ja teised piirkonna otsustajad suudavad luua toetava õhkkonna ja tunnustada sotsiaalseid idufirmade tööd, siis olete juba jõudnud olulise verstapostini ja seda ilma igasuguste täiendavate kuludeta. SEMPRE Accelerators projekti kogemus näitas ametivõimude teadmiste ja teadlikkuse puudumist selle osas, milliseid halbu kogemusi ebasoodsas olukorras olevad (tulevased) sotsiaalsed ettevõtjad eelkõige maapiirkonnas kogevad.

- **Avage uksi ja näidake oma toetust!**

SEMPRE Accelerators projekti kogemused näitavad, et sotsiaalsed ettevõtjad ja haavatavad rühmad vajavad propageerimist ja tuge uksi avavate inimeste poolt. Propageerimine hõlmab tuge teabevahetuse ja teavitamise valdkonnas, sest kõnealuseid rühmi ei võeta ühiskonnas piisavalt kuulda. Ukseavajatel on võimalik tagada juurdepääs kättesaamatutele ressurssidele (näiteks rahalis-

tele vahenditele või lihtsalt õigetele kontaktidele). Vahel on sotsiaalsel ettevõtjal vaja juurdepääsu kohaliku omavalitsuse üksustele ja riiklikele või piirkondlikele ametiasutustele ning ukseavajad suudavad selliseid tutvusi võimaldada.

Toe ja suutlikkuse suurendamise taristu

- **Olemasolevate toetuskavade võimaluste avamine ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele**

SEMPRE Accelerators projekti puhul oli sotsiaalne ettevõtlus, idufirma algatused, stardikapital ja muud toetusmeetmed projekti rakendamise erinevate etappide ajal osaliselt saadaval. Siiski kogesime ka seda, et riiklikult rahastatavad algatused on peamiselt saadaval „samas korvis“ kõrgelt kvalifitseeritud organisatsioonide ja üksikisikute omadega.

- **„Ühe katuse põhimõtte“ loomine ebasoodsas olukorras kogukondadele ja nende aktiivse osalemise võime suurendamine.**

„Ühe katuse põhimõte“ on idee ühe (digitaalse ja füüsilise) platvormi loomiseks ja haldamiseks, mis on eelkõige mõeldud ebasoodsas olukorras rühmade kaasamiseks ning aktiveerimiseks. Samuti toetab see kõnealuste rühmade osalemist ärialgatuste arendamisel, sotsiaalses idufirmades või mõnes muus formaadis, millega kaasneb positiivne sotsiaalne mõju. Meie kogemus näitab, et olemas on vajadus praktilise toetuse, juhendamise ja teabe kohta ebasoodsas olukorras rühmadele kättesaadavate ressursside alal ja seda eelkõige maapiirkondades.

- **Süstemaatilise ja regulaarse suutlikkuse suurendamise, oskuste täiendamise ja koolitustegevuste loomine ebasoodsas olukorras rühmade ja maapiirkonna kogukondade jaoks.**

Integreeritud ja alternatiivne, süstemaatiline suutlikkuse suurendamine, oskuste täiendamine ja koolitustegevused peaksid olema kohalikul tasandil kättesaadavad ning üksikisikute elukohtadele võimalikult lähedal. Meie kogemused näitavad, et sotsiaalselt ebasoodsas olukorras rühmade jaoks on küllaltki keeruline kasutada riiklike sotsiaalteenuste või tööhõive teenuste poolt pakutud aktiveerimise meetmeid. SEMPRE Accelerators projekti puhul olid eduteguriteks kohalikud olemasolevad võrgustikud ning MTÜ-de ja muude juhtide loovus ja pühendumine välisressursside tagamiseks ebasoodsas olukorras rühmade (näiteks migrantide, mitteõppivate noorte, endiste seaduserikkujate jne) oskuste täiendamise ja koolitustegevuste jaoks. Siiski on kõnealused ressursid peamiselt projektipõhised ja süstemaatiline ning regulaarne kogukonnatöö eeldab usaldusväärset ja pikaajalist rahastamist.

- **Teadmiste ja parimate tavade vahetamise soodustamine**

Teadmiste ja parimate tavade vahetamine erinevate sidusrühmade vahel on oluline. SEMPRE Accelerators projekti raames korraldatud vastastikused külaskäigud, piirkondlikud konverentsid, praktilised seminarid, meeskonna koosolekud ja muud tegevused olid teadmiste vahetamise edutegurid. Sotsiaalsed idufirmad teenisid kõnealuste kavade institutsionaliseerimisest kasu.

Poliitika vastastikune mõju

- **Sotsiaalsete innovatsioonipoliitikate ühendamise riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.**

Sotsiaalse innovatsiooni mõistega on seotud mitu tegurit: traditsioonilised kasumit tootvad ettevõtted, sotsiaalselt vastutustundlikud ettevõtted ja ka kõige uuemad sotsiaalsete ettevõtete algatused. SEMPRE Accelerators projekti kogemused näitavad kõnealuste struktuuride ühitamist poliitikaraamis-

tikuga, millega on määratletud ühine eesmärk sotsiaalse innovatsiooni ja sotsiaalsete muutuste edendamiseks. Eduteguriks on makrotaseme poliitikastruktuuride selge loogika, kuid samal ajal ka lihtne seos mikrotasandi algatustega. Haldusnõuded ja bürokraatlikud menetlused peavad olema vastavalt ebasoodsas olukorras rühmade vajadustele kergesti kättesaadavad ja kohandatavad.

Rahastamine

- **Kohandatud stardikapitali kavade tutvustamine ebasoodsas olukorras rühmade algatuste jaoks**

Ebasoodsas olukorras rühmade jaoks peab olema saadaval eraldiseisev ja väikesemahuline stardikapital, mis katab nende individuaalsed algatused ja projektid. Valdavalt pole stardikapital või piirkondlik rahastamine konkreetselt kõnealustele rühmadele mõeldud ning selliste kriteeriumitega nagu sotsiaalne innovatsioon või sotsiaalne kaasamine lihtsalt ei arvestata. Olemasolevatele toetuskavadele kehtib tihe konkurents ning nende nõudmised hõlmavad projektijuhtimise oskusi nii projekti kirjutamise, rakendamise kui ka aruandluse alal. See hõlmab ka ELi poolt pakutud rahastamist, näiteks LEADER programmi, mille puhul on lisarahastamise ja inimressursside puudumise korral keeruline sotsiaalset idufirmat välja arendada.

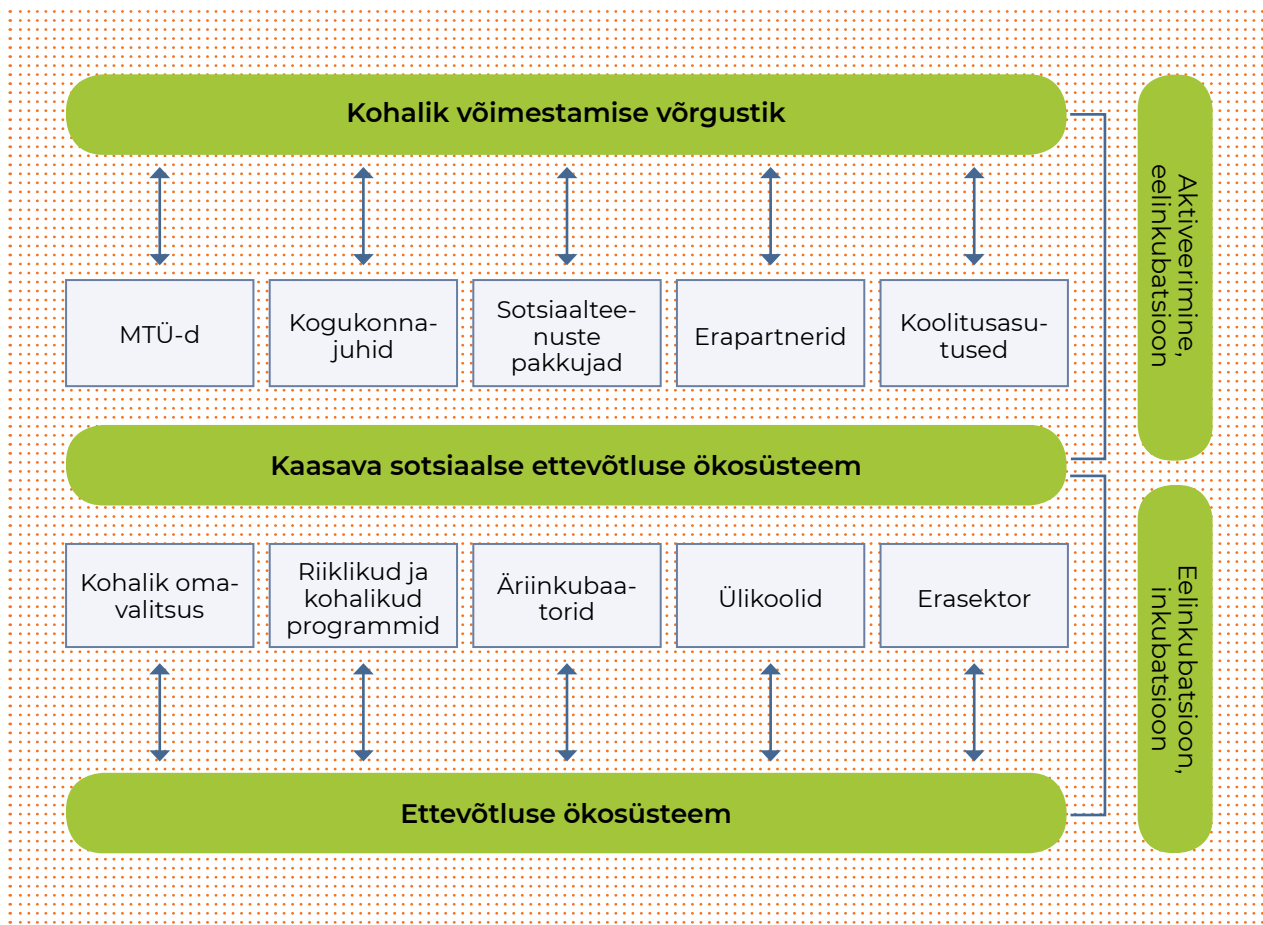

Taustateave: *SEMPRE Accelerators* projekt ja kaasavad ettevõtluse ökosüsteemid

Kaheksa sotsiaalse idufirma rakendamise käigus *SEMPRE Accelerators* projekti raames tuvastasime kaht tüüpi organisatsioonid, mis osutusid vastavate tugistruktuuride puhul kõige olulisemateks mõjutajateks.

- Esiteks – *SEMPRE Accelerators* projekt tugineb konsortsiumi olemasolevale asjatundlikkusele: projekti partneritel on MTÜ-s ja avalikus sektoris kestvad sidemed ning nad omavad kompetentsi sotsiaalse ebavõrdsuse, sotsiaalsete vajaduste ja sotsiaalse teenuste osas. Kõnealused tegurid pakkusid sotsiaalsete idufirmade rajamiseks märkimisväärset tuge. Sotsiaalsed tugigrupid koondati kokku ning pühendunud kodanikud ja kogukonnajuhid moodustasid nn kohalikud võimendamise võrgustikud (LEN), mis tegid tihedat koostööd sotsiaalse teenuste pakkujatega. (lisateave *SEMPRE* projekti kohta on esitatud veebilehel <https://www.sempre-project.eu>).
- Teiseks – tekkis vajadus uute kontaktide loomiseks: kohalikud juhid, arvamustliidrid, äriinkubaatorid või äripartnerid ning kohaliku ja riikliku tasandi ametiasutused. Kohalike ettevõtjate ning avaliku ja erasektori sidusrühmade kokku koondamine oli oluliseks eduteguriks; *SEMPRE Accelerator* projekti kogemused kinnitavad, et erinevat tüüpi sotsiaalsete ettevõtete arendamise protsessi ajal oli koostöö viljakas ja loominguiline (vt 1. joonist). Jagame oma kogemust *SEMPRE Accelerators* projekti sotsiaalsete idufirmade kohta üksikasjalikumalt allpool. Tervikmaterjal on esitatud *SEMPRE Accelerators* programmi veebilehel: <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>

1. joonis: Kaasava sotsiaalse ettevõtluse süsteem – üldine mudel

Allikas: autori oma (põhineb *SEMPRE* ja *SEMPRE Accelerators* projektil)

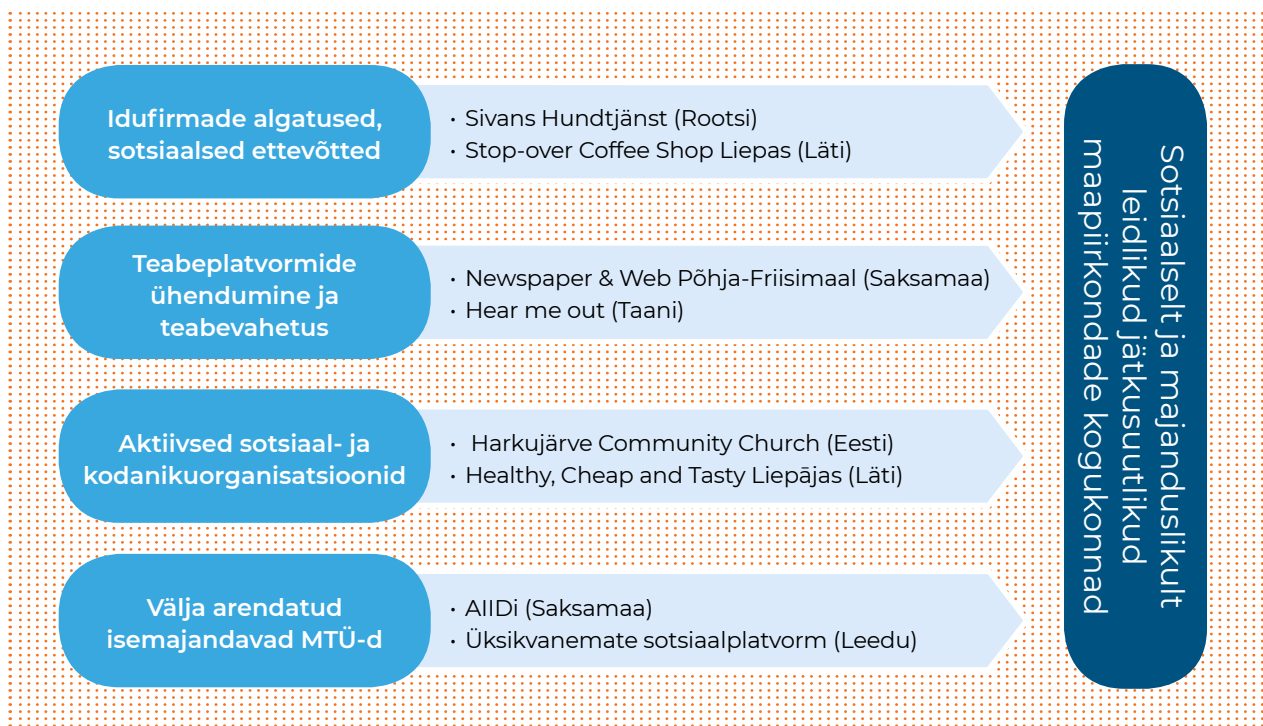
Millised on sotsiaalselt kaasavate ettevõtlike ökosüsteemide võimalused?

SEMPRE Accelerators projekti sotsiaalsed idufirmad ühendusid erinevate sidusrühmadega ja löid partnerlussuhted äriinkubaatorite, kaastöö- ja loomekohtade, ülikoolide ja haridusasutuste, sotsiaalteenuste pakkujate ja avaliku sektori asutuste, sotsiaalsete ettevõtete, era- ja MTÜ sektori esindajate, kohalike juhtide ja muude üksikisikutega nii riiklikul, regionaalsel kui kohalikul tasemel. Selline toetus tugevdas individuaalset suutlikkust ja näitas, kuidas võimestamine praktikas töötab. Tänu võrgustumisele ja juhtimisalasele abile suutsid sotsiaalsed idufirmad küpse organisatsioonilisestruktuuri välja arendada.

SEMPRE Accelerators projekti sotsiaalsete idufirmade mastaap erines alljärgnevalt:

- Kaks mikroprojekti suutsid edukalt isemajandavad sotsiaalsed ettevõtted tööle panna ning pakkuda basoosdas olukorras rühmadele aktiveerimise ja tööhõive võimalusi.
- Kaks neist löid teabe- ja teabevahetuse platvormid, mis polnud niivõrd ettevõtlusele suunatud, vaid mõeldud migrantidele ja vaimsete vaevuste all kannatavatele inimestele.
- Veel üks sotsiaalsete idufirmade rühm esindab asutatud ja sotsiaalselt aktiivseid kodanikuorganisatsioone, mis pakuvad sotsiaalteenuseid ning tugevdavad kogukonna ülesehitamist.
- Viimasena – kaks rühma arendasid välja isemajandavad MTÜ-d, mis toetavad üksikvanemaid ja teisi basoosdas olukorras rühmi (vt ka 2. joonist ja loe rohkem sotsiaalsete idufirmade kohta veebilehelt <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>).

2. joonis: SEMPRE Accelerators projekti tulemused

Allikas: autori oma (põhineb SEMPRE ja SEMPRE Accelerators projektil)

Tänu võimestamise tugistruktuuridele oli võimalik luua osalejate vahel usaldus, ületada vajakajäämisi ja väljakutseid, arendada välja aktiveerimis- ja motivatsioonistrateegiad, rõhutada sidepidamise ja teabevahetuse olulisust, määrata kindlad eesmärgid ja leida finantseerimisvahendid (Lähemalt: tutvuge Võimestamise Käsiraamatuga: tegemist on käsiraamatuga kasutaja kaasamiseks sotsiaalteenuste kujundamisse <https://www.sempre-accelerators.eu/results>)

Viited

European Commission. Social Innovation. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social_en

OECD Inclusive Entrepreneurship. Scribbr. <https://www.oecd.org/cfe/leed/inclusive-entrepreneurship.htm>

OECD/EC (2019). Policy brief on incubators and accelerators that support inclusive entrepreneurship. Scribbr. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8205&type=2&furtherPubs=no>

SEMPRE Accelerators. Scribbr. <https://www.sempre-accelerators.eu>

SEMPRE Scribbr. <https://www.sempre-project.eu>

